

Julkisuuslain mukaisten asioiden käsittelyajat hallinto-oikeuksissa

OMA ALOITE

Otin valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 1 momentin perusteella selvitettäväkseni asiakirjojen julkisuutta koskevien muutoksenhakuasioiden (jäljempänä asiaryhmä) käsittelyajat hallinto-oikeuksissa. Pyysin 22.3.2022 hallinto-oikeuksia antamaan seuraavat kyseiseen asiaryhmään kuuluvien asioiden käsittelyä koskevat tiedot ja arviot:

1. asiaryhmään kuuluvien ratkaistujen asioiden määrä ja keskimääräiset käsittelyajat vuosina 2017-2021 sekä niiden asioiden määrä, joiden käsittelyajat edellä mainittuina vuosina ylittivät hallinto-oikeuden käsittelyaikatavoitteen samoin kuin tieto käsittelyaikatavoitteen ylittäneiden asioiden toteutuneista käsittelyajoista,
2. hallinto-oikeuden tämän hetkinen tavoiteaika asiaryhmään kuuluvien asioiden käsittelylle ja hallinto-oikeuden näkemys kohtuullisesta käsittelyajasta asiaryhmässä,
3. hallinto-oikeudessa vireillä olevien asiaryhmään kuuluvien asioiden käsittelyajat tietojen antohetkellä ja niiden käsittelyvaihe,
4. hallinto-oikeuden näkemys siitä, mitkä tekijät edesauttavat ja hidastavat tai vaikeuttavat asiaryhmään kuuluvien asioiden käsittelyä hallinto-oikeudessa, ja
5. hallinto-oikeuden arvio asiaryhmään kuuluvien asioiden määrän ja käsittelyaikojen kehityksestä vuonna 2022.

HALLINTO-OIKEUKSILTA SAADUT TIEDOT VUOSIEN 2021 JA 2022 KÄSITTELYAJOISTA

Hallinto-oikeuksilta saatujen tietojen mukaan niiden keskimääräiset käsittelyajat asiakirjojen julkisuutta koskevissa muutoksenhakuasioissa vaihtelivat vuonna 2021 5,9 kuukaudesta 20,3 kuukauteen. Hallinto-oikeudet itse katsoivat muun ohella, että käsittelyajat kyseisessä asiaryhmässä olivat liian pitkät ja että hallinto-oikeuksien tulossopimuksissa sovitut yleiset käsittelyaikatavoitteet eivät sovellu kyseiseen asiaryhmään. Hallinto-oikeudet esittivät erilaisia näkemyksiä siitä, mikä olisi asiaryhmässä kohtuullinen kesimääräinen käsittelyaika (4-5 kk, noin 6 kk, 6-8 kk, 10 kk).

Hallinto-oikeuksien mukaan käsittelyaikoihin vaikuttivat muun muassa vähäiset resurssit sekä lainsäädännön vaikeaselkoisuus ja julkisuusasioiden vaativuus. Viime mainitut seikat edellyttävät hallinto-oikeuksien vastausten mukaan perehtyneisyyttä, jonka vuoksi resurssien kohdentamisellakaan ei voida nopeasti vaikuttaa tämän asiaryhmän käsittelyaikoihin. Esille tuli myös tuomioistuinten perusrahoituksen riittämättömyys ja sen seurauksena viransijaisuuksista johtuva henkilöstön vaihtuvuus.

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN LAUSUNTO

Lähetin 14.9.2022 korkeimmalle hallinto-oikeudelle lausuntopyynnön, jossa pyysin korkeinta hallinto-oikeutta kertomaan havainnoistaan asiakirjojen julkisuutta koskevien muutoksenhakuasioiden käsittelyajoista hallinto-oikeuksissa. Pyysin lisäksi korkeinta hallinto-oikeutta kertomaan, miten se on mahdollisesti korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 1 §:n 2 momentin ja korkeimman hallinto-oikeuden työjärjestyksen 25 §:n 1 momentin mukaisessa valvontatehtävässään pyrkinyt vaikuttamaan käsittelyaikojen kohtuullisuuteen. Edelleen pyysin sitä myös esittämään näkemyksensä kohtuullisesta käsittelyajasta asiaryhmässä ja miten se olisi käytännössä saavutettavissa. Lähetin pyynnön liitteenä edellä kerrotut hallinto-oikeuksien vastaukset.

Korkein hallinto-oikeus antoi lausuntonsa 7.12.2022. Lausunnossaan korkein hallinto-oikeus totesi muun muassa, että tuomioistuimen riippumattomuuteen kuuluu muun ohella asioiden käsittelyn priorisoiminen lainsäädännön osoittamissa rajoissa. Kiireelliseksi säädettyjen tai muutoin luonteeltaan selvästi kiireellisten asioiden käsitteleminen tulee asettaa etusijalle sellaisiin asioihin nähden, joita ei ole säädetty kiireellisesti käsiteltäviksi. Käytännössä kuitenkin kiireelliseksi säädettyjä tai luonteeltaan kiireellisesti käsiteltäviä asioita on erittäin paljon, eikä muidenkaan asioiden käsitteleminen saa kohtuuttomasti viivästyä. Sisääntulojärjestystä pidetään usein läh-

tökohtana asian ottamiselle käsittelyyn. Kun vireillä on eri asiaryhmissä tuhansia asioita, oikeaan osuva, jatkuva, käsin tehty priorisointi on äärimmäisen vaikeaa. Kysymys on paitsi priorisoinnista myös käytettävissä olevista voimavaroista.

Korkein hallinto-oikeus katsoo, että kunkin hallintotuomioistuinyksikön riippumattomuus huomiioon ottaen konkreettisen ohjauksen antaminen hallintotuomioistuimelle siinä tarkoituksessa, että tietyn asiaryhmän asioita edellytettäisiin käsiteltävän nopeammin kuin joitakin muista hallintotuomioistuimissa käsiteltävistä sadoista asiaryhmistä, ei tule kysymykseen. Tuomioistuimen tulee luonnollisesti tiedostaa asioiden ja eri asiaryhmien kiireellisyyteen liittyvät vaatimukset sekä tehdä ratkaisunsa asioiden käsittelyjärjestyksestä perustellusti.

Lausunnon mukaan asiakirjojen julkisuutta koskevat asiat ovat tärkeitä muun ohella hallinnon läpinäkyvyyden ja sen toimintaan kohdistuvan valvonnan kannalta. Asiat ovat kiireellisiä; pitkä viive sekä asiakirjan antamisessa että muutoksenhakuvaiheessa voi tehdä esimerkiksi median hallintoon kohdistuvan valvontatehtävän tyhjäksi tai ainakin vaikeuttaa sitä. Asiakirjajulkisuusasioilla on tärkeä rooli julkisen vallan valvonnassa. Osa tähän asiaryhmään kuuluvista asioista on kuitenkin yksityishenkilöiden sellaisia aineistopyyntöjä ja niihin kohdistuvia muutoksenhakuja, joiden erityisen kiireellinen käsittely hallintotuomioistuimessa ei asian luonteen perusteella ole välttämätöntä.

Julkisuusasioiden ratkaisemista vaikeuttavana piirteenä lausunnossa mainitaan se, että asiakirjan virheellinen julkistaminen voi aiheuttaa korvaamatonta vahinkoa esimerkiksi yksilölle (arkaluonteiset henkilökohtaiset tiedot) tai valtion turvallisuudelle. Asiat on selvitettävä huolellisesti oikeudenmukaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä. Kuulemismenettelyyn asiakirjojen salassapitovelvollisuus tuo lisäksi oman haasteensa. Lisäksi asiakirjajulkisuusasioihin on erityisesti viime vuosina usein kytkeytynyt tietosuoja, mikä osaltaan on omiaan lisäämään näiden asioiden ratkaisemisen vaikeutta.

Tuomioistuinten oikeusasteellisen riippumattomuuden vuoksi korkein hallinto-oikeus ei voi lausuntonsa mukaan kohdentaa hallintotuomioistuihin sellaista ohjaavaa valvontaa kuin esimerkiksi ylemmät hallintoviranomaiset alaiseensa hallintoon. Korkeimman hallinto-oikeuden keskeinen ohjausväline hallintotuomioistuinten toiminnan laatuun nähden on ennakkopäätösten antaminen. Tällöin ei kuitenkaan keskeisesti vaikuteta käsittelyaikaan laatutekijänä, vaan ratkaisujen oikeellisuuteen, ymmärrettävyyteen, asian selvittämiseen ja prosessinjohtoon. Käsitteilyaikoihin konkreettisesti voivat liittyä viivästymishyvitystä koskevat ratkaisut.

Tärkeä osa valvontaa ja ohjausta ovat lausunnon mukaan koulutustilaisuudet ja muut yhteiset tapaamiset, joissa voidaan vertailla kokemuksia ja avoimesti keskustella ongelmakohdista. Koulutuksessa tärkeä rooli on nyttemmin Tuomioistuinvirastolla ja Tuomarinkoulutuslautakunnalla,

minkä lisäksi lausunnossa mainitaan hallintotuomioistuinten yhteisen koulutustyöryhmän järjestämät koulutukset. Tärkeä väylä vaikuttaa myös käsittelyaikoihin liittyy hallintotuomioistuinten resursointiin. Koko oikeuslaitos, korkeimpia oikeuksia lukuun ottamatta, on lausunnon mukaan aliresursoitu, joka vaikuttaa merkittävästi käsittelyaikoihin.

Korkein hallinto-oikeus pitää erittäin tärkeänä pyrkimyksiä lyhentää hallintotuomioistuinten käsittelyaikoja. Tähän pyritään erityisesti vaikuttamaan laatuhankkeessa ja ylituomaripäivillä edistämällä johtamista ja parhaiden käytäntöjen jakamista tuomioistuinten kesken. Resursseja lisäämällä ja parhaita käytäntöjä kehittämällä myös julkisen vallan valvonnan kannalta tärkeiden asiakirjajulkisuutta koskevien muutoksenhakuasioiden käsittelyaikaa on mahdollista lyhentää.

UUDET TIEDOT KÄSITTELYAIKOJEN KEHITTYMISESTÄ

Tammikuussa 2024 lähetetyllä päivityspyynnöllä hallinto-oikeuksilta pyydettiin tietoja siitä, mihin suuntaan julkisuuslain mukaisten asioiden käsittelyajat ovat kehittyneet sekä tilastoa vuosien 2022 ja 2023 käsittelyajoista näissä asioissa. Tiedot saatiin kaikilta hallinto-oikeuksilta helmikuun 2024 loppuun mennessä.

Helsingin hallinto-oikeuden vastaus

Helsingin hallinto-oikeuden ylituomari toteaa vastauksessaan, että asioiden keskimääräinen käsittelyaika on kehittynyt vuoden 2023 aikana myönteisempään suuntaan ollen 12,3 kuukautta, kun se edellisenä vuonna oli 14 kuukautta. Hallinto-oikeus saavutti sille näissä asioissa asetetun keskimääräisen käsittelyaikatavoitteen (12,5 kuukautta). Siitä huolimatta asioiden keskimääräistä käsittelyaikaa, joka ylittää jonkin verran kaikkien asioiden keskimääräisen käsittelyajan 9,8 kuukautta, olisi vastauksen mukaan hyvä saada vielä alhaisemmaksi.

Helsingin hallinto-oikeudessa käsiteltävistä asioista yli puolet on lain mukaan kiireellisinä käsiteltäviä. Asiakirjajulkisuusasiat eivät sellaisia ole. Tästä johtuen niitä ei vastauksen mukaan lähtökohtaisesti priorisoida arvioitaessa, mihin hallinto-oikeuden rajallisia resursseja ensi sijassa kohdennetaan käsittelyaikoja silmällä pitäen. Asiakirjajulkisuutta koskevat asiat ovat myös oikeuskysymyksiltään yleensä varsin tulkinnanvaraisia, kun niitä hallinto-oikeuteen ohjautuu. Tämä tarkoittaa, että niiden ratkaiseminen on usein työlästä ja tämäkin vaikuttaa käsittelyaikoihin. Tämän asiaryhmän jutturuuhkia ei pysty purkamaan ns. rutiiniluontoisesti ja niiden ratkaisuun tarvitaan syvällistä julkisuuslainsäädännön osaamista, joka ei synny lainkäyttäjälle hetkessä.

Asioiden määrä on pysynyt varsin vakiintuneella tasolla viime vuosina, joskin vuonna 2023 asioita on tullut jonkin verran edellistä vuotta enemmän. On mahdollista, että myös vireillä oleva julkisuuslain uudistus osaltaan selkeyttäisi julkisuusasioiden tulkintaongelmia hallinnossa ja sitä

kautta vähentäisi valittamisen tarvetta. Kaiken kaikkiaan on ennustettava, että nämä asiat yhdessä tietosuojaa koskevin kysymysten kanssa saavat tulevaisuudessakin yhä enemmän painoarvoa. Näin ollen on hallinto-oikeuksissakin varauduttava siihen, että asioiden käsittelyyn on tarpeeksi sekä asiantuntemusta, että resursseja.

Turun hallinto-oikeuden vastaus

Turun hallinto-oikeuden ylituomarin vastauksen mukaan keskimääräinen käsittelyaika asiakirjajulkisuutta koskevassa asiaryhmässä on tilastojen perusteella vuonna 2022 ollut 14,8 kk ja vuonna 2023 12,4 kk. Selvityspyyntöön keväällä 2022 vastattaessa asiaryhmän keskimääräinen vireilläoloaika oli 8,7 kuukautta. Vuoden 2022 lopussa tuo aika on ollut 8,3 kuukautta ja vuoden 2023 lopussa 5,4 kuukautta.

Vuonna 2022 ei vastauksen mukaan ole päästy 12 kuukauden tavoiteaikaan. Vuonna 2023 on päästy lähelle tavoiteaikaa, mutta ei kohtuulliseen käsittelyaikaan, joka hallinto-oikeuden näkemys mukaan olisi 10 kuukautta. Tavoitteeseen siitä, että elokuun 2022 jälkeen ei olisi vireillä yli vuoden vanhoja asioita, ei ole päästy, vaikka asiaryhmä on jaettu yhden sijasta kahdelle esittelevälle jäsenelle. Tämä johtuu samoista tekijöistä, mitä kevään 2022 selvityksessä on kerrottu. Tammikuun 2024 lopussa vireillä olevat asiat ovat kaikki alle vuoden ikäisiä, joten kehitys on vastauksen mukaan kuitenkin ollut oikeansuuntaista.

Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden vastaus

Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden vastauksen mukaan asiaryhmän keskimääräiset käsittelyajat ovat lyhentyneet siten, että ne olivat vuonna 2022 8,1 kuukautta ja vuonna 2023 6,8 kuukautta. Vuoden aikana saapuneiden ja ratkaistujen asioiden määrä on myös pienentynyt vuonna 2023.

Itä-Suomen hallinto-oikeuden vastaus

Itä-Suomen hallinto-oikeuden vastauksen mukaan asiaryhmässä ratkaistujen asioiden käsittelyajat ovat lyhentyneet viime vuosina ja olleet vuonna 2022 5,9 kuukautta ja vuonna 2023 3,9 kuukautta.

Vaasan hallinto-oikeuden vastaus

Vaasan hallinto-oikeuden vastauksesta ilmenee, että asiaryhmän keskimääräinen käsittelyaika on lyhentynyt siten, että se on vuonna 2022 ollut 15,6 kuukautta ja vuonna 2023 seitsemän kuukautta.

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden vastaus

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden vastauksesta ilmenee, että asiaryhmän keskimääräinen käsittelyaika on pidentynyt siten, että se on ollut vuonna 2022 10,4 kuukautta ja vuonna 2023 14,9 kuukautta.

RATKAISU

Yleisiä huomioita

Valtioneuvoston selonteossa oikeudenhoidosta [VNS 13/2022 vp](#) todetaan hallinto-oikeudellisista asioista ja niiden käsittelystä, että yhteiskunnan rakenteiden monimutkaistuminen sekä sääntelyn erilaiset lähtökohdat ilmenevät myös hallinto-oikeudellisen sääntelyn monipuolistumisena (s. 42). Hallinto-oikeudellinen lainsäädäntö on hajaantunut moniin eri lakeihin ja eri hallinnonaloille. Ongelmana on, että lainsäädäntöä muutetaan pistemäisesti lisäten sen hajanaistumista edelleen ja vaikeuttaen ratkaisutoimintaa. Kansallisen lainsäädännön lisäksi EU-lainsäädäntö ja sitä koskeva oikeuskäytäntö tuovat lisähaasteita asioiden käsittelyyn hallinto-oikeuksissa. Hallintotuomioistuimissa kehitys on tarkoittanut käytännön ratkaisutyössä tulkinnanvaraisuuden lisääntymistä. Selonteossa todetaan myös, että sääntelyn hajanaisuus ja kiireellisesti käsiteltävien asioiden määrän jatkuva lisääminen ovat johtaneet sääntelyn vaikuttavuuden vähenemiseen. Nykyisin myös monissa laissa kiireellisesti käsiteltäviksi säädetyissä asioissa käsittelyajat ovat pitkiä (s. 43). Selonteon toimenpide-ehdotuksia ovat muun muassa oikeudenhoidon resurssien varmistaminen pitkien käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja sisäisten rakenteiden ja prosessien tehostaminen.

Lakivaliokunnan tuoreessa lausunnossa valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksesta ([LaVL 20/2023 vp](#)) todetaan muun muassa, että erityisesti oikeusprosessien pituus on teema, joka nousee toistuvasti eri tavoin esille oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa. Myös oikeudenhoidon toimijoiden resurssien vähäisyys on tullut esille useissa eri yhteyksissä ja erityisesti vähäisillä resursseilla toimittaessa käsittelyaikojen kokonaiskestojen taustalla olevat syyt voivat olla sellaisia, joihin yksittäinen virkamies ei ole voinut vaikuttaa. Oikeudenkäyntien viivästyminen on ollut jo pitkään Suomessa ongelma, joka on tullut esille niin kansallisessa laillisuusvalvonnassa kuin aikaisemmin EIT:n oikeuskäytännössä. Niin ikään oikeudenhoidon selonteosta antamassaan mietinnössä lakivaliokunta on todennut toistuvasti useiden vuosien ajan kiinnittäneensä vakavaa huomiota tuomioistuinlaitoksen liian niukkaan perusrahoitukseen (ks. [LaVM 31/2022 vp](#), s. 3 ja siinä viitatus lausunnot). Sittemmin vuoden 2024 talousarviota ja julkisen talouden suunnitelmaa 2024—2027 koskevassa lakivaliokunnan lausunnossa ([LaVL 14/2023 vp](#), s. 5) tarkemmin selostetuina tavoin oikeudenhoidon rahoitus pohjan vahvistamisessa on tapahtunut myönteistä kehitystä.

Julkisuuslain mukaiseen päätöksentekoon saattaa myös liittyä korruptiota esimerkiksi siten, että tehty päätös ja siihen liittyvät asiakirjat pyritään salaamaan näennäisesti julkisuuslakiin perustuen tai muutoin rajoittamaan tiedonsaantia ilman laintasoista perustetta. Korruptiontorjunnan ja havaitsemisen oikeudellisen perustan muodostavat perustuslain oikeusvaltioperiaate, hyvän hallinnon oikeusperiaatteet sekä virastojen ja laitosten toiminnan avoimuus ja julkisuus. Myös tämän vuoksi julkisuuslain mukaisten päätösten riittävän nopea käsittely muutoksenhakuasteissa on tärkeää.

Julkisuuslain kokonaisuudistus on parhaillaan valmisteilla, ja siihen liittyvä lausuntokierros päättyi helmikuussa 2024. [Ehdotuksen](#) tavoitteena on nykyistä selkeämpi ja toimivampi viranomaisen toiminnan julkisuutta koskeva lainsäädäntö, joka edistää yhteiskunnan avoimuutta ja vastaa nyky-yhteiskunnan vaatimuksia. Erityisesti menettelysäännöksiin ehdotettavilla muutoksilla pyritään tekemään laista ehdotuksen mukaan soveltajalleen selkeämpi. Näin ollen ehdotetut muutokset voivat vähentää tarvetta lain nojalla tehtyjen päätösten muutoksenhakuun tai laillisuusvalvojille osoitettaviin kanteluihin.

Eri laeissa on suuri määrä hallinto-oikeuskäsittelyn kiireellisyyttä koskevia säännöksiä. Nykytilanteessa yli puolet kaikista hallinto-oikeuksiin saapuvista asioista on eri laeissa säädetty käsiteltäväksi kiireellisinä. Tämä ilmenee muun muassa apulaisoikeusasiamiehen 6.2.2023 antamasta ratkaisusta [EOAK/8164/2020](#). Ratkaisussa on todettu, että eri laeissa olevien kiireellisyyssäännösten yhteisvaikutusta, siis eri lakien aikaansaama kokonaisvaikutusta hallinto-oikeuksien toimintaan, tulisi jatkossa kunkin yksittäisen lain ja lainmuutoksen kohdalla arvioida aikaisempaa tarkemmin ottaen huomioon myös se, että yhden asiaryhmän säätäminen kiireelliseksi saattaa vaikuttaa kaikkiin muihin asioihin hallinto-oikeuksien soveltamassa kiireellisyshierarkiassa ja joka tapauksessa viivyttaa muiden kuin kiireelliseksi säädettyjen asioiden käsittelyä.

Arviointi

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä.

Julkisuuslaissa säädetty julkisuusperiaate mahdollistaa julkisen vallan ja varojen käytön valvonnan ja ennaltaehkäisee viranomaisten epäasiallista toimintaa. Laissa säädettyjen tiedonsaanti-oikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta viranomais-

ten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä ja edistää luottamusta viranomaistoimintaan. Tiedonhallintalaissa (906/2019) säädetään julkisuusperiaatteen ja hyvän hallinnon vaatimusten, sekä tietoturvallisuuden toteuttamisesta viranomaisten tiedonhallinnassa. Tiedonhallintayksiköiden tulee tunnistaa ne tehtävät, joiden suorittaminen edellyttää palveluksessa olevilta henkilöiltä erityistä luottavuutta.

Julkisuuslaissa säädetään asiakirjapyynnön käsittelyn määräajoista. Asiakirjapyyntöjen viivytyksetön käsittely turvaa perustuslaissa ja julkisuuslaissa säädetyn julkisuusperiaatteen, viranomaisten toiminnan avoimuuden sekä julkisen vallan käytön valvonnan toteutumista. Muutoksenhaun viivytyksettömyys on keskeinen osa tätä kokonaisuutta. Asiakirjapyynnön käsittelyn aiheeton viipyminen missä tahansa käsittelyvaiheessa voi tehdä pyynnön käytännössä kokonaan tarkoituksettomaksi, mutta myös viipymisen vähäisemmät seuraukset voivat vesittää julkisuuslain tarkoituksen toteutumisen.

Asiakirjojen julkisuutta koskevat asiat ja niiden joutuissa käsittely ovat tärkeitä muun ohella hallinnon läpinäkyvyyden ja sen toimintaan kohdistuvan valvonnan kannalta. Tuomioistuimen organisaatioon tai resursseihin liittyviä seikkoja ei ole laillisuusvalvontakäytännössä lähtökohtaisesti katsottu hyväksyttäväksi perusteiksi asioiden käsittelyn viipymiselle. Kanteluja, joissa arvostellaan oikeudenkäynnin viivästymistä tuomioistuimissa, on ylimpien laillisuusvalvojen käsittelyssä säännönmukaisesti ja verrattain usein. Resurssien vähyys ja ruuhkautunut työtilanne ovat olleet monissa kanteluasioissa annetuissa hallinto-oikeuksien selvityksissä ja laillisuusvalvontakäynneillä tehdyissä huomioissa yksi keskeisimmistä perusteluista sille, miksi asioiden käsittelyajat ovat olleet pitkiä.

Johtopäätökset

Vuoden 2024 helmikuussa hallinto-oikeuksilta saatujen tietojen mukaan käsittelyajat julkisuuslain mukaisissa asioissa ovat pääsääntöisesti lyhentyneet verrattuna vuosien 2021 ja 2022 tilanteeseen. Ainoastaan Hämeenlinnan hallinto-oikeuden käsittelyajat tässä asiaryhmässä ovat hieman pidentyneet. Annoin 2.4.2024 Hämeenlinnan hallinto-oikeuden käsittelyaikaa asiakirja-julkisuusasiassa koskevan ratkaisun [OKV/1920/10/2023](#), jossa kiinnitin hallinto-oikeuden huomiota asioiden viivytyksetöntä käsittelyä koskevien säännösten noudattamiseen. Totesin ratkaisussani muun muassa, että vaikka asiakirjajulkisuusasioita koskevat valitukset eivät olekaan lain mukaan kiireellisenä käsiteltäviä hallintotuomioistuimissa, on niiden osalta kuitenkin otettava huomioon, että asiakirjapyyntö saattaa menettää merkityksensä, jos sitä koskevan valituksen käsittely kestää kovin kauan.

Totesin esimerkiksi 31.5.2022 antamassani ratkaisussa [OKV/404/10/2022](#) yleisinä laillisuusvalvonnallisina havaintoinani oikeudenkäyntien viivästymisistä, että tuomioistuinten perusrahoituksen vajaus johtaa käsittelyaikojen pitenemiseen. Myös Tuomioistuinvirasto on toistuvasti tuonut esille huolensa tuomioistuinten toiminnan riittävästä rahoituksesta. Katsoin ratkaisussani, että tuomioistuinten riittävät henkilöresurssit ovat yksi keskeinen tekijä, jolla osaltaan voidaan edistää perustuslaissa jokaiselle turvattua oikeutta asian viivytyksettömään käsittelyyn tuomioistuimissa. Lähetin näkemykseni tiedoksi myös oikeusministeriölle ja Tuomioistuinvirastolle.

Oikeudenhoidon rahoituspohja nyt kuitenkin vahvistunut. Tuomioistuinlaitokselle osoitettiin oikeudenhoidon resurssien varmistamiseksi vuodesta 2024 lukien pysyvää lisärahoitusta 19,4 miljoonaa euroa. Tuomioistuinviraston [tiedotteen](#) mukaan tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytykset ovat parantuneet. Tilinpäätösvuoden syksyllä käydyissä vuotta 2024 koskevissa tuloneuvotteluissa tuomioistuimille myönnettiin noin sadan henkilötyövuoden lisäys henkilöstöresursseihin.

Hallintotuomioistuimilta useiden eri laillisuusvalvonta-asioiden käsittelyn yhteydessä hankituista selvityksistä on ilmennyt, että sen lisäksi, että tuomioistuinten resursseja on nyt lisätty, on resursseja myös kohdistettu aiempaa tarkoituksenmukaisemmin, ja muun muassa tuomioistuinten toimintatapoja ja organisaatorakennetta on kehitetty (ks. esim. em. ratkaisuni OKV/404/10/2022 sekä [OKV/199/70/2020](#) ja [OKV/3503/70/2021](#)). Olen ratkaisuisani todennut muun muassa, että viranomaisen tulee tehokkaalla työnjohdolla, työn teon organisoinnilla ja toimintatapojen kehittämällä sekä muilla käytettävissään olevilla työnkulkua parantavilla keinoilla vaikuttaa käsittelyaikojen pitämiseen kohtuullisena. Viranomaisella on jatkuva velvollisuus seurata resurssiensa käytön tuloksellisuutta, puuttua ongelmiin tuloksellisuudessa ja ryhtyä vaikuttaviin kehittämis- ja korjaustoimenpiteisiin. Nämä keinot eivät kuitenkaan aina välttämättä riitä, jolloin kysymys saattaa olla lainsäädännön viranomaisten toiminnalle asettamien vaatimusten ja viranomaisten käyttöön osoitettujen resurssien ilmeisestä epäsuhdasta. Kunkin viranomaisen tehtävänä on osaltaan päätösvaltansa rajoissa varmistaa tehtäviensä asianmukaisen suorittamisen kannalta riittävät ja toimivat resurssit. Olennaista asiassa on siten laillisuusvalvonnan näkökulmasta tarkastella sitä, onko yksittäinen viranomainen kokonaisuudessaan tehnyt sen, mitä siltä kohtuudella voidaan edellyttää.

Huomioon ottaen edellä selostettu pääosin myönteinen kehitys hallinto-oikeuksien käsittelyajoissa julkisuuslain mukaisissa asioissa sekä tuomioistuinten nyt saama lisärahoitus, voidaan odottaa, että käsittelyaikoja saadaan lyhenemään entisestään.

Koska Hämeenlinnan hallinto-oikeuden käsittelyajat julkisuuslain mukaisissa asioissa ovat kuitenkin pidentyneet, pyydän Hämeenlinnan hallinto-oikeutta toimittamaan minulle tilastot kuluvan vuoden käsittelyajoista tässä asiaryhmässä viimeistään 31.1.2025.

Asia ei anna ainakaan tässä vaiheessa aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Outi Kostama